

RAET, Lodewijk de (Brussel 17 februari 1870 – Brussel 24 november 1914).

Toen Lodewijk vier jaar was, overleed zijn vader. Zijn moeder trok met hem en zijn zuster in bij zijn grootvader, die de opvoeder werd van Lodewijk. Na zijn lager onderwijs op de gemeenteschool van Brussel trok De Raet naar het Koninklijk Atheneum waar hij de wetenschappelijke richting volgde en waar hij de invloed onderging van de Vlaamsgezinde leraar Nederlands Jan Kleyntjens. In oktober 1885 richtte hij **Help U Zelf**, de bond van de Vlaamse leerlingen van Brussel, mee op en werd er tijdens zijn laatste atheneumjaar (1888-1889)

Lodewijk de Raet is medeverantwoordelijk voor de verruiming van de V.B. Via de uitbouw van een Vlaamse economie en een vernederlandst hoger onderwijs wilde hij van de V.B. een massabeweging maken die het taalaspect oversteeg. (AMVC)

voorzitter van. Zijn voorzitterschap leidde hij in met een rede over de V.B., waarmee hij voor het eerst zijn **flamingantische** overtuiging uitsprak. De spreekbeurten die hij als lid had gegeven over **Gudrun van Albrecht Rodenbach** en over Jacob van Maerlant waren gematigder van toon. Voortaan schreef De Raet ook geen gedichten in het Frans meer. In het jaar dat hij voorzitter was, trad Help U Zelf toe tot het neutrale Algemeen Verbond van Vlaamse Studentenkringen en werd er een literaire wedstrijd georganiseerd. In Help U Zelf ontmoette De Raet voor het eerst **August Vermeylen**, die hem opvolgde als voorzitter. Samen met Vermeylen en hun vriend **Hubert Langerock** richtte hij op het einde van zijn middelbare school het tijdschrift **Jong Vlaanderen** op. De inbreng van redacteur De Raet was eerder gering. Hij schreef enkele wetenschappelijke en sociologische artikels over geschiedenis, arbeid en de verhouding geloof-wetenschap. Van zijn hand verscheen in **Jong Vlaanderen** ook een zeldzame literaire bijdrage onder de titel **Maneschijn**. Tijdens de grote vakantie van 1889 was De Raet ook betrokken bij de oprichting en de uitbouw van **De Vlaamsche Wacht** in Brussel. Hij was de voornaamste ontwerper van het reglement en werd voorzitter van deze neutrale vereniging van Brusselse flaminganten. Op de bijeenkomsten

van De Vlaamsche Wachten de debatgroep, die in zijn schoot was opgericht, ontwikkelde De Raet zijn Vlaams economisch programma waarin hij praktische middelen formuleerde om het Vlaamse volk opnieuw groot en sterk te maken.

Hoewel De Raet aan het atheneum afstudeerde met grootste onderscheiding, was het niet evident dat hij zou verder studeren. De rijkdom van de familie De Raet was sterk gedaald en Lodewijk wilde aanvankelijk werk zoeken om in het onderhoud van zijn familie te kunnen bijdragen. **Emile Blauwaert**, een vriend van zijn overleden vader, overtuigde Lodewijk om verder te studeren en financierde zijn studies. De Raet schreef zich in aan de École polytechnique van de Brusselse universiteit en sloot aan bij **Geen Taal Geen Vrijheid** en werd er voorzitter van. In 1891 begon De Raet ook mee te werken aan de redactie van het studententijdschrift *De Goeden-dag* en publiceerde er in 1892 bijdragen in over de **Emile V. de Laveleye** en over *De Nederlandsche hogeschool*. Deze bijdragen bevatten de kern van het betoog dat hij tijdens de rest van zijn leven zou ontwikkelen. In het artikel over De Laveleye maakte De Raet duidelijk dat hij een voorstander was van de historische school binnen de economische wetenschap. In universele economische wetten, zoals zij door de klassieke liberalen werden geformuleerd, en in een economie zonder staatsinterventie geloofde hij niet. Het economisch beleid moest volgens De Raet rekening houden met het nationaal gegeven, en in het bijzonder met het verleden, de tradities en de mogelijkheden van een volk. De Raet betreurde dat De Laveleye voor het Vlaamse volk niet de grondslagen van een nationale Vlaamse economie had gelegd. Maar wat De Laveleye had verzuimd, wilde De Raet volbrengen. In *De Nederlandsche hogeschool* besprak hij het belang van een universiteit met de volkstaal als voertaal. Om te kunnen wedijveren met andere volkeren en om een voldoende sterke positie te verwerven om zo zijn eigenheid te kunnen bewaren, moest het Vlaamse volk beschikken over verstandelijke werktuigen zoals een Nederlandstalige universiteit. Aan deze universiteit moesten de leidende klassen worden gevormd, zodat zij op hun beurt het volk op economisch, cultureel, sociaal en politiek gebied konden beschaven. De universiteit met het Nederlands als voertaal werd voor De Raet de sleutel van de herleving van het Vlaamse volk. De Raet legde hier als eerste de band tussen de hogere scholing in het Nederlands en de economische positie als basis van de macht van het Vlaamse volk. Zonder een vernederlandste universiteit en een goed ingericht wetenschappelijk onderwijs liep het Vlaamse volk gevaar zijn eigenheid te verliezen. In zijn latere geschriften en activiteiten onderbouwde hij deze stellingen.

In 1891 was De Raet ook lid van de Cercle des étudiants et anciens étudiants socialistes. Lang duurde

dit lidmaatschap echter niet: De Raet vond het verkeerd om eerst te werken voor de materiële belangen van de Vlamingen en dan pas voor de V.B. De Vlaamse en materiële belangen waren volgens hem niet te scheiden. Bovendien botste het marxistische uitgangspunt van deze socialistische studentenkring met De Raets nationalisme. Wat hem wel aantrok in het socialisme, was het opkomen voor een grotere sociale rechtvaardigheid.

Na het overlijden van zijn grootvader en van zijn mecenas Blauwaert moest de tweedejaarsstudent De Raet privé-lessen geven om zijn studies te kunnen financieren. De combinatie lesgeven en studeren was echter niet haalbaar en De Raet slaagde niet voor zijn examens. Hij schreef zich opnieuw in en in mei 1892 kon hij een beurs van de Stichting Jacobs bemachtigen waardoor hij zijn ingenieursstudie in Bologna kon voortzetten. Ook in Italië werden zijn studies geen succes. Na een jaar werd hij naar huis gestuurd omdat hij de verplichte cursussen wiskunde niet volgde: De Raet gaf de voorkeur aan sociale wetenschappen. Opnieuw in België vond hij werk als vertaler bij een ingenieurbureau en vanaf 1896 als ambtenaar bij het ministerie van nijverheid en arbeid.

Na zijn terugkeer uit Italië zette De Raet zich in voor de **Vlaamsche Volkspartij**. In 1892 was hij al betrokken bij de oprichting van deze Vlaamse politieke partij. De Raet stond niet op de lijst bij de verkiezingen van 1892 en 1894 maar hij hielp bij het opstellen van het programma en voerde het woord op de openbare vergaderingen. Samen met zijn vrienden in Geen Taal Geen Vrijheid richtte hij ook een Vlaamse **University Extension** op. De Raet gaf samen met Pieter Tack een brochure uit waarin het extension-stelsel uitgebreid werd voorgesteld. Hij verwachtte dat met dit systeem de wetenschappelijke kennis een ruimere verspreiding zou kennen en dat de Vlaamse zaak zo een duwtje in de rug zou krijgen. In april 1895 stak men onder het voorzitterschap van De Raet met één leergang van wal, maar het initiatief kende geen succes.

Naar aanleiding van het verschijnen van het boek van Paul Hamélius over de V.B. noemde De Raet in 1894 in *De Goedendag* de V.B. een cultuurbeweging die streed voor het bestaan van het Vlaamse volk. De V.B. leverde een strijd om de positie van het Vlaamse volk tegenover de andere volkeren te verbeteren en te vrijwaren. Belangrijk was de economische positie van Vlaanderen te verbeteren; want de verdringing van Vlaanderen door Wallonië na 1830 was mogelijk geworden door de betere economische positie van Wallonië. Precies toen Vlaanderen weerstand moest bieden tegen de verfransingswoede was het op economisch vlak zwakker dan Wallonië. Twee jaar later schreef hij in *De Goedendag* dat de economische sterkte hoofdzakelijk bepaald werd door de techniek. Bovendien was de economische macht van een volk de basis van elke

vooruitgang. Voor de Vlamingen was het dus een noodzaak om te kunnen beschikken over goede en geschoolde werklieden die de nieuwste technieken beheersten. Daarvoor moest de Nederlandse taal haar plaats als cultuurtaal hernemen en aan een universiteit met het Nederlands als voertaal moesten technische leiders gevormd worden die hun kennis verder deelden met de Vlaamse werklieden. De technische leiders en de andere oud-studenten van de Vlaamse universiteit moesten ook de maatschappelijke leiders worden die het Vlaamse bewustzijn van de Vlaamse bevolking stimuleerden en het volk op een hoger niveau brachten. De Vlaamse hogeschool werd bij De Raet de instelling die de Vlaamse cultuur waarborgde en beschermde. De leidende standen, die hun opleiding genoten aan de Vlaamse universiteit, waren de dragers van de nationale cultuur. Hoe helder De Raet zijn ideeën ook verwoordde in *De Goedendag*, het duurde een tiental jaar vooraleer zijn stellingen van belang werden in de V.B. Dit gebeurde pas naar aanleiding van de discussie over het verslag van de eerste Vlaamse hogeschoolcommissie, opgesteld door Julius Mac Leod en waarin de geleidelijke vernederlandsing van de Gentse Rijksuniversiteit werd voorgesteld. Hoewel het verslag al in 1897 werd gepubliceerd, barstte die discussie pas in 1903 los. De Raet speelde in deze discussie de hoofdrol. Bijna op hetzelfde tijdstip dat het verslag van de hogeschoolcommissie werd voorgesteld, publiceerde De Raet zijn eigen verslag over de vernederlandsing van de Gentse hogeschool in *Het Vlaamsch Museum*. Zijn artikel kwam volledig in de schaduw te staan van het verslag van Mac Leod met als gevolg dat er nauwelijks enige aandacht aan werd besteed. De Raet had grote kritiek op het verslag van de hogeschoolcommissie, maar op vraag van enkele leden van de commissie hield hij die kritiek voor zich. De Raet hield zich op de vlakte en stopte een tijdje met artikels te schrijven. Ondertussen behaalde hij in 1899 het diploma van licentiaat in de economische wetenschappen aan de Brusselse universiteit. In dezelfde periode was hij betrokken bij de oprichting van de Vlaamsgezinde samenwerkende maatschappij Eendracht is Macht en bij de redactie van het radicaal Vlaamse blad *Schild en Vriend*. Naast dit alles werd hij ook medewerker van het Institut de Sociologie van Solvay.

Op 29 november 1903, tijdens een zitting van de Vlaamsche Volksraad, waarvan De Raet bestuurslid was, viel hij openlijk het verslag van Mac Leod aan: het voorzag niet in de vernederlandsing van de technische scholen, en de toepassing van het voorgestelde stelsel zou tot gevolg hebben dat de universiteit slechts voor de helft zou vernederlandst worden. De Raet eiste de integrale vernederlandsing met inbegrip van de technische scholen. Uit de daaropvolgende stemming bleek dat de Vlaamsche Volksraad niet alleen De Raets voorstel verwierp

maar ook dat De Raet nagenoeg alleen stond. In de krant *De Vlaamsche Gazet van Brussel* werd De Raet aangevallen en werden zijn voorstellen afgekeurd. In het liberale weekblad *Het Volksbelang*, dat aanvankelijk de kritiek van *De Vlaamsche Gazet* op De Raet had overgenomen, kreeg De Raet de kans om zijn ideeën uitgebreid van argumenten te voorzien. De kritiek van De Raet op het stelsel-Mac Leod werd in *Het Volksbelang* positief beoordeeld en tussen beide kranten ontstond er een polemiek. Het gevolg van deze polemiek was dat de aandacht voor De Raets ideeën toenam en dat hij werd uitgenodigd om voordrachten te houden over zijn visie over de vernederlandsing van de Gentse universiteit. In de discussies werd duidelijk met welke uitgebreide kennis van zaken De Raet sprak over de Belgische economie. De Raet werd voortaan ook gevraagd om daarover artikels te schrijven. Zijn artikels, onderbouwd met betere en stevigere argumenten, verschenen voortaan in gezaghebbende tijdschriften zoals *De Vlaamse Gids*, *Vlaanderen* en *Neerlandia*, het tijdschrift van het **Algemeen-Nederlands Verbond** (ANV) waarvan De Raet in juni 1895 stichtend lid was geweest. De Raet wees voortdurend op de samenhang tussen de Vlaamse stoffelijke belangen en vernederlandst hoger (technisch) onderwijs: "taalbelang is stoffelijk belang". Op vraag van het **Willemsfonds** maakte hij een studie over de economische ontwikkeling van Vlaanderen, wat later zou uitgroeien tot een boek. Stilaan werd De Raet een belangrijke figuur binnen de V.B. en nam zijn invloed toe.

In augustus 1906 verscheen De Raets *Over Vlaamsche Volkskracht. De vervlaamsching der hoogeschool van Gent*. Het boek werd een voltreffer. In een korte tijd was de oplage uitverkocht en het werk won de meeste Vlaamse leiders voor zijn opvattingen. Het uitgeven van zijn boek viel samen met het 29ste **Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres** dat van 26 tot 30 augustus 1906 in Brussel plaatsvond. Ook het congres werd een succes voor De Raet: de vijf verslagen die hij had ingezonden werden besloten met een ontwerp van motie, en alle moties werden aangenomen. Over het stelsel-Mac Leod werd op het congres geen woord meer gerept. In de plaats daarvan werd de vernederlandsing gevraagd van de Gentse universiteit met inbegrip van de technische scholen. Die moesten omgevormd worden tot een technische faculteit waaraan, naar het plan van De Raet, een afdeling voor het mijnwezen en Vlaamse faculteiten voor landbouw en veeartsenijkunde werden verbonden; landbouw en veeteelt waren immers de traditioneel belangrijke sectoren in de Vlaamse economie, en de ontginning van de ontdekte steenkoolbekkens in Antwerpen en Limburg moest de industriële opgang van Vlaanderen mogelijk maken. Op het congres stelde De Raet ook een motie voor over toenadering tussen België en Nederland. Vlamingen en Nederlan-

ders moesten volgens hem één volk worden met één taal dat door een staatkundige grens was gescheiden.

Na het congres werd De Raets gezag alom erkend en werd hij naar voren geschoven om de Vlaamse belangen te verdedigen. In februari 1907 werd De Raet secretaris van de Belgische commissie voor Nederlands-Belgische toenadering. Belangrijker was echter dat verschillende vooraanstaande Vlaamse voormannen oordeelden dat een nieuwe hogeschoolcommissie moest worden samengesteld. Op 3 maart 1907 werd op de bijeenkomst van het ANV daartoe besloten. De Raet werd de verslaggever en de spil van de commissie. De nieuwe commissie trad de ideeën van De Raet volledig bij. Het verslag vroeg de trapsgewijze vernederlandsing van de Gentse universiteit en van de daaraan verbonden technische scholen. Naar de ideeën van De Raet stelde het verslag voor, het technisch onderwijs uit te breiden met een afdeling voor het mijnwezen en een bijzondere landbouwschool. Op voorstel van De Raet werd de nieuwe hogeschoolcommissie, in tegenstelling tot de eerste commissie, na het opstellen van het verslag niet ontbonden. Er moest propaganda worden gevoerd om de massa aan te tonen welke economische en sociale belangen aan die vernederlandsing verbonden waren. Nadat voldoende mensen achter het idee stonden van een universiteit met het Nederlands als voertaal, moest De Raet aantonen waarom de vernederlandsing van de Franstalige universiteit van Gent de enige oplossing was. Op het 30ste Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres (Leiden, 1908) beantwoordde De Raet deze vraag voor het eerst. Hij toonde aan dat Vlaanderen nooit tweetalig was geweest en dat ondanks de tachtig jaar systematische verfransing Vlaanderen nog steeds niet tweetalig was geworden. Het hoger onderwijs in Vlaanderen moest dus niet tweetalig zijn. Later vulde hij deze argumentatie nog aan met een ontleding van de talenstatistiek van 1846 tot 1910. Daarin toonde hij aan dat het aantal mensen in Vlaanderen met het Nederlands als cultuurtaal sneller steeg dan dat met het Frans als cultuurtaal.

In 1909 werd door achttien Vlaamsgezinde verenigingen een comité opgericht dat koning Albert I wilde danken voor het afleggen van de grondwettelijke eed in het Nederlands. Bij die gelegenheid werd de koning als programma van de V.B. De Raets opstel *Het programma der Vlamingen* overhandigd. De Raet somde daarin de grieven van de Vlamingen en de gewenste hervormingen op. Vlamingen en Walen moesten dezelfde kansen krijgen om zich te ontwikkelen. Een groei van de volkskracht in Vlaanderen zou bijdragen tot de Belgische welvaart. Daarom moest België de Vlaamse rechten eerbiedigen. De V.B. had niet ten doel België in tweeën te scheiden, maar België bestond uit een Vlaamse en een Waalse stam, die door historische,

politieke, sociale en economische banden aan elkaar waren verbonden. In enkele van zijn andere geschriften verdedigde De Raet de idee dat de Vlamingen op basis van hun meerderheidspositie "voorrang moesten krijgen" in België. In zijn programma vroeg hij de vernederlandsing van het onderwijs, het gerecht, het bestuur, het leger en de economie. Van de Vlaamse universiteit waarover het Vlaamse volk moest kunnen beschikken, maakte hij opnieuw het centrale element van zijn betoog, ook omdat dat een van de weinige punten was waarover er algemene eensgezindheid bestond binnen de V.B.

Op 31 maart 1911 werd het wetsvoorstel voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit in de Kamer ingediend. De Raet had de tekst van het wetsvoorstel opgesteld en had er alle elementen in opgenomen die hij onmisbaar achtte voor de economische ontwikkeling van Vlaanderen. Met uitzondering van het voorstel voor de oprichting van een school voor veeartsen stemde de inhoud van het wetsvoorstel overeen met De Raets verslag van de tweede hogeschoolcommissie van 1908. In mei 1911 diende **Arthur Verhaegen** en anderen een wetsvoorstel in voor het behoud van de Franstalige Gentse universiteit en voor een splitsing van de leergangen indien dit "als nuttig erkend wordt". Namens de hogeschoolcommissie weerlegde De Raet in een manifest de argumenten van Verhaegen. Een jaar later schreef hij ook een antwoord aan de tegenstanders van de vernederlandsing van de Gentse universiteit: Vlaanderen is niet tweetalig en heeft dus recht op een Nederlandstalige universiteit. De enige oplossing was de vernederlandsing van Gent, want een nieuwe universiteit oprichten of de bestaande splitsen was niet betaalbaar. Deze argumentatie publiceerde hij ook in *Over Vlaamsche Volkskracht. Vlaanderens Cultuurwaarden*, dat in 1913 verscheen en dat zijn opstellen over de eentaligheid in Vlaanderen bundelde. Door enkelen van zijn vrienden werd het werk in het Frans vertaald. In 1913 volgde De Raet **Max Rooses** op als voorzitter van de tweede hogeschoolcommissie.

Een jaar nadien behaalde De Raet met een verhandeling over de landbouw en het landbouwbedrijf de graad van doctor in de economische wetenschappen aan het Institut de Sociologie in de hoop van een leerstoel aan de universiteit van Gent of het Institut de Sociologie te kunnen bemachtigen. Die droom werd echter geen werkelijkheid. De Raet overleed enkele maanden later.

De Raet heeft een zeer belangrijke rol gespeeld in de verruiming en de vernieuwing van de V.B. rond de eeuwwisseling. Onder meer door zijn toedoen evolueerde de V.B. toen van een taalbeweging naar een bredere cultuurbeweging. Op De Raets aansporen en aanwijzen werd begonnen met de opbouw van een Vlaams-nationale economie. Hij vond dat de V.B. nieuwe paden moest bewandelen

en met praktische middelen moest strijden, want taal- en letterkunde alleen waren onvoldoende om het Vlaamse volk te handhaven. Belangrijk was ook dat hij aanduidde dat de V.B. een massabeweging moest worden. Noch het verbeteren van de economische positie van Vlaanderen, noch het vernederlandsen van de Gentse universiteit was voor De Raet een doel op zich. Beide elementen moesten bijdragen tot het versterken van de 'volkskracht' van de Vlamingen en het behoud van de 'Vlaamse stam'. De V.B. was voor De Raet "de volledige ontwikkeling van alle volkskrachten, op intellectueel en stoffelijk gebied, door het enige passende middel, de volkstaal".

WERKEN: Artikelen in *Jong Vlaanderen*; *De Goedendag*; *Nederlandsch Museum*; *Het Vlaamsch Museum*; *Revue de l'Université Bruxelles*; *Germania*; *Neerlandia*; *Vlaanderen*; *De Vlaamsche Gids*; *Handel en Nijverheid*; *Bulletin de l'Institut de Sociologie*; *Archives Sociologiques*; *De Vlaamsche hogeschool*; *Volkskracht*; – Het "University Extension Movement" en zijne toepassing op de Vlaamsche Beweging, 1892; – Een economisch programma voor de Vlaamsche Beweging, 1906; – Over Vlaamsche Volkskracht. De Vervlaamsching der hogeschool van Gent, 1906; – Verslag over de vervlaamsching der hogeschool van Gent, 1909; – De Vlamingen onder de nieuwe regeering. Programma der Vlamingen, aangeboden aan Zijne Majesteit Koning Albert, 1910; – 'Vlaanderens economische ontwikkeling', in *Vlaamsch-België sedert 1830*, VI, 1912, p. 28-241; – 'Vlaanderen's Nijverheid en Landbouw', in *Vlaanderen door de eeuwen heen*, II, 1913, p. 107-191; – Over Vlaamsche volkskracht. Vlaanderens cultuurwaarden, 1913; – *L'entreprise agricole. Étude d'économie agraire*, onuitgegeven doctoraatsverhandeling, 1913 (een vertaling van enkele delen verscheen in *Tijdschrift voor economie en sociologie*, nr. 4, december 1939); – Over Vlaamsche volkskracht. Vlaanderen's economische ontwikkeling, 1920.

LITERATUUR: P. Frédéricq, *Schets eener geschiedenis der Vlaamsche Beweging*, 3 dln., 1906-1909; – M. Lamberty, *Lodewijk de Raet. Grondlegger van een Vlaamse volkspolitiek*, 1951; – H.J. Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse gedachte*, IV, 1971; – L. Wils, *Honderd jaar Vlaamse Beweging*, I, 1977.

ILLUSTRATIE(S), zie: economie.

FILIP BOUDREZ